

סיפורי ספר

תעלומת שכבת האפר

עונת החפירות של שנת 2886 הלכה וקרבה לסיומה. חוס הקיץ הלוהט, האופייני כל כך בתקופה זו של סוף הקיץ, היקשה מאוד על החופרים במלאכתם. אך באתר החפירות הסמוך לערוץ היבש שפעם זרם בו נהר הירדן, התנהלה עבודת החפירות בקצב מוגבר בפיקוחו של הארכיאולוג הבכיר נתנאל (נתי) יבין. הלה היה מסתובב בין קבוצות החופרים, כודק פה, נותן עצה שם ומעודד את החופרים מוכי השמש. הם שאבו עידוד רב מדמותו הגמלונית של נתי אשר הסתובב ביניהם כשמקטרת כבויה נעוצה בין שפתיו דרך קבע.

הסיבה להתלהבות ולמרץ שאחזו בחופרים היתה שכבת אפר בעובי של כ-80 ס"מ אשר אותה חשפו בסוף עונת החפירות הקודמת. יבין שאף לפתור את פשר התעלומה ולהבין מדוע קיימת שכבת אפר עבה שמכסה את כל האתר.

בכירי הארכיאולוגים שהוזעקו למקום ניסו להעלות כל מיני השערות אך נתנאל הפריך אותן, ללא קושי, אחת אחרי השניה. אחד הטירונים בחבורה זרק את השערתו: "אולי הפרסים במלחמתם בכבלים התקדמו עד הנה ושרפו את היישוב?" "שטויות", השיב יבין, "הרי ידוע לכל שבמלחמת 70 השנה נתקעו הפרסים בפאתי המדבר הסורי ונסוגו משם חזרה לארצם בסוף המלחמה בסביבות שנת 2050".

השערות אחרות דיברו על שריפות ענקיות שהשתוללו ביישוב לאחר שנחתו עליו הפגזות מאסיביות של האויב מצפון. גם במקרה זה נראתה השערה זו פלא סבירה ועוד יותר דמיונית נשמעה ההשערה שדיברה על פצצה אטומית שנפלה בסביבה וגרמה לשריפה טוטאלית של היישוב. שבוע לפני תום עונת החפירות נפתרה התעלומה; היה זה החוקר הוותיק עמרם גבירץ אשר במהלך חפירה באגף המזרחי של אתר החפירה (שהשתרע על שטח של כ-200 דונם), נתקל בארגז מתכת בצבע שחור שביצבץ מבעד לשכבת האפר העבה. לאחר מאמצים מרובים שלף גבירץ את הארגז. בכל שנות פעילותו הארכיאולוגית לא נתקל עמרם גבירץ בארגז מעין זה. על אחת מדפנותיו של הארגז היתה קבועה דלת קטנה בעלת חלון זכוכית ובחלקו העליון

היה מורכב צינור מכופף. המתקן המוזר הדהים אותו והוא קרא לעבר יבין שעבר במקום
 באותה שעה: "בוא מהר, מצאתי משהו מעניין". נתי מיהר להגיע למקום ובדק בזהירות את
 הקופסה המוזרה מכל עבר. השמועה על החפץ המוזר שמצא עמרם גבירץ עשתה לה כנפיים ומכל
 קצווי אתר החפירות הגיעו קבוצות של חופרים מאובקים וסקרנים. לאחר בדיקה מדוקדקת
 הודיע לבסוף הארכיאולוג הראשי בקול דראמטי: "זהו תנור עצים מלפני כ-900 שנה אשר
 היה בשימושם של התושבים המקומיים. התנור הזה גם אחראי לשכבת האפר העבה שמכסה
 את היישוב. אני מניח שהאנשים שגרו כאן פיזרו כסביכה את האפר שהצטבר בתחתית התנור
 ובמשך השנים הצטברה כאן שכבה עבה של אפר". ההתרגשות שאחזה בקהל החופרים היתה
 עצומה. מאז גילוי מטמון מטבעות הזהב בחירבת מרוס לא היתה תגלית ארכיאולוגית חשובה
 כמו זו.
 בשבוע שלאחר מכן התגלו עוד כמה עשרות תנורים זהים לזה שגילה גבירץ ומישהו גילה אף
 את מחסן העצים המרכזי שממנו הועברו העצים להסקה בתנורים.
 ללא ספק היתה זו עונת חפירות מוצלחת ופורה במיוחד שכמהלכה באה על פתרונה
 תעלומת שכבת האפר באתר החפירות שכצפון עמק החולה, מזרחית לאפיקו החרב של נהר הירדן.

אורי גדרון

